

generalizarea experienței înaintate în unitățile economice

CORELAȚII ECONOMICE ALE GRADULUI DE UTILIZARE A CAPACITĂȚII DE PRODUCȚIE

APLICAREA pînă la capăt a principiilor mecanismului economic — arăta secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Plenara C.C. al P.C.R. din 31 martie a.c. — cere să se ia toate măsurile pentru buna organizare a producției și a muncii, pentru folosirea în întregime a timpului de lucru și a capacităților de producție de care dispunem.

Cunoașterea gradului de utilizare a capacităților este indispensabilă pentru justa orientare a unor astfel de măsuri, pentru fundamentarea deciziilor asupra eventualelor dezvoltări, ca și — în situația inversă, a unităților care nu au condiții pentru a asigura folosirea deplină a capacităților — pentru determinarea și localizarea corectă a disponibilului de resurse tehnice și umane, în vederea redistribuirii.

Autorii articolului de mai jos propun o metodă de stabilire a gradului de utilizare a capacității de producție, care introduce în calcul și un element economic important sub raportul cerințelor autogestunii, ale reducerii cheltuielilor și creșterii rentabilității: costurile fixe raportate la nivelul verigilor (compartimentelor) din sistemul de producție.

CONFORM metodologiei actuale (Norme metodologice privind determinarea capacităților de producție industriale și folosirea lor D.C.S., C.S.P., 1980), gradul de folosire a capacității reprezintă raportul dintre volumul producției anuale (în tone, m², m³, buc. etc.) și capacitatea de producție medie în funcțiune pe același interval de timp. La rîndul ei, capacitatea de producție medie anuală se determină însumînd capacitățile existente la 1 ianuarie și care funcționează întregul an, cu timpul de funcționare (în zile) în anul respectiv pentru capacitățile existente la aceeași dată și care se scot din funcțiune în cursul anului și pentru cele care se pun în funcțiune în cursul anului, raportat la timpul disponibil în condițiile în care acestea ar fi funcționat întregul an.

Aceleași instrucțiuni precizează că determinarea capacității de producție a unităților industriale se va face în funcție de capacitatea utilajului, grupelor de utilaje, suprafețelor de producție, instalațiilor sau secțiilor care fac parte din „veriga conducătoare” — acea verigă de producție care are o importanță deosebită sau o valoare de inventar superioară în comparație cu celelalte verigi din linia de fabricație, secția sau întreprinderea respectivă.

În fig. 1 este reprezentat grafic profilul de capacitate, în cadrul metodologiei menționate; pe ordonată este dată capacitatea de producție a verigilor (compartimentelor) din sistemul de producție, iar pe abscisă se notează verigile, cu lățimi și distanțe egale între ele.

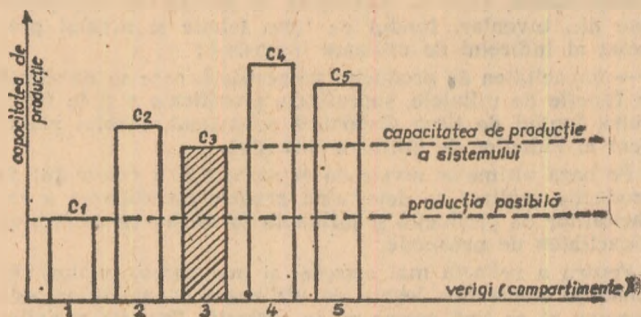

Fig. 1: Profilul de capacitate de producție a verigilor (compartimentelor) din sisteme de producție. $C_1 \dots C_5$ — capacitatea de producție a fiecărui compartiment; C_3 — capacitatea verigii conducătoare.

În raport cu nivelele de capacitate a verigilor se pot stabili „producția posibilă” la valoarea capacității minime a verigilor din sistem, respectiv „capacitatea de producție a sistemului” la nivelul capacității verigii conducătoare.

În unele studii de specialitate (L. Popescu; M. Epuran, G. Mihal), se folosesc și următoarele noțiuni:

— utilizarea deplină a capacităților de producție, ceea ce presupune programarea și folosirea la parametri tehnico-economici proiectați, respectiv fundamentarea riguroasă a indicilor de utilizare extensivă și intensivă;

— utilizarea rațională a capacităților de producție, adică asigurarea unei concordanțe între caracteristicile constructiv-funcționale ale utilajelor și însușirile bunurilor materiale ce se produc, corelarea capacităților de producție a elementelor din sistem, asigurarea întreținerii, reparării și modernizării utilajelor, realizarea concordanței între calificarea forței de muncă, obiectele muncii și cerințele tehnico-economice impuse procesului de producție;

— utilizarea eficientă a capacităților de producție, care se referă la efectele economice obținute cu capacitățile de producție ocupate într-o activitate productivă. Eficiența economică maximă se obține în condițiile utilizării extensive și intensive, depline și raționale a capacităților de producție;

— utilizarea optimă a capacităților de producție — ce poate fi analizată în sens absolut sau relativ. Optimum absolut se realizează în condițiile folosirii depline, raționale, respectiv cu eficiență maximă a mijloacelor fixe, fiind un nivel spre care se tinde. Optimum relativ se referă la caracterul dinamic al nivelului de capacitate, al modificării factorilor care influențează acest nivel și al gradului de utilizare a capacității de producție.

Cu privire la stabilirea nivelului de capacitate — problemă importantă în calculul capacității de producție — pentru verigile din sistem, se ține seama de factorii care determină această capacitate (mijloacele fixe, fondul de timp disponibil, indicele de utilizare intensivă). După cum consideră unii autori, în funcție de acești factori se pot determina mai multe nivele de capacitate:

— capacitatea de producție maximă posibilă la nivel mondial, care se determină pe baza fondului de timp tehnic (fond calendaristic minus timpul pentru reparații) și a indicilor de utilizare intensivă realizați pe plan mondial la sisteme de producție similare;

— capacitatea de producție programată, care se stabilește în funcție de utilajele, suprafețele planificate a fi în funcțiune, fondul de timp disponibil programat, nivelul planificat al indicilor de utilizare intensivă;

— capacitatea de producție programată, care se stabilește în funcție de utilajele, suprafețele planificate a fi în funcțiune, fondul de timp disponibil programat, nivelul planificat al indicilor de utilizare intensivă.

Pe baza ultimelor nivele de capacitate și a volumului de producție realizat se determină gradele de utilizare a capacităților de producție și influența factorilor ce determină capacitatea de producție.

Pentru a reflecta mai complet și mai corespunzător implicațiile economice legate de utilizarea capacităților, este necesar să se țină seama și de costurile fixe ale verigilor din sistemul de producție.

Luarea în considerare a acestora conduce la modificarea reprezentării profilului de capacitate, conform fig. 2 și 3. Pe ordonată se reprezintă — ca și în metodologia actuală — nivelul capacității de producție, iar pe abscisă — verigile din sistem, lățimea fiind proporțională cu costurile fixe anuale ale sistemului (nu se lasă spații goale între verigi). Lățimea totală a graficului este proporțională cu costurile fixe totale ale întregului sistem.

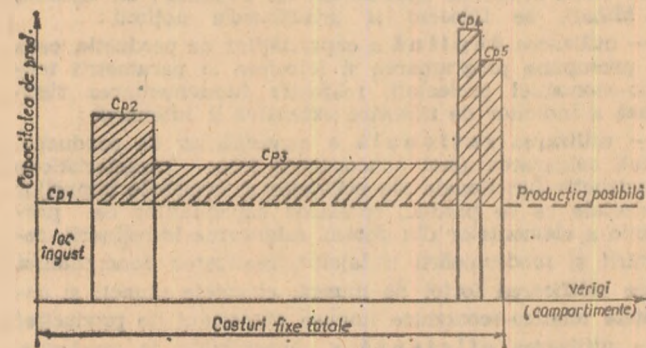

Fig. 2: Profilul de capacitate cu costuri fixe în raport cu veriga „îngustă”

În graficul din fig. 2 este prezentat profilul de capacitate cu costuri fixe (pe perioada considerată). În raport cu „locul îngust” s-a stabilit producția posibilă, față de care, în continuare, se prezintă hașurat surplusul de capacitate și costurile fixe suplimentare dacă nivelul de capacitate ar fi stabilit după „locul îngust” (veriga 1 din sistem).

În condițiile menționate, pentru a stabili gradul de utilizare a capacității de producție, ținând seama atât de nivelele de capacitate a verigilor din sisteme cât și de costurile fixe ale acestora, se utilizează relația:

$$G_{no} = \frac{P_p \cdot \sum_{i=1}^n K_{fi}}{\sum_{i=1}^n C_i \cdot K_{fi}} = \frac{P_p \cdot K_{ft}}{\sum_{i=1}^n C_i \cdot K_{fi}}$$

în care: P_p este producția posibilă; K_{fi} — costurile fixe pentru veriga (compartimentul) i ; K_{ft} — costurile fixe totale ale sistemului; C_i = capacitatea de producție a verigii i .

Relația exprimă raportul dintre capacitatea efectiv utilizată (exprimată sub forma produsului dintre producția posibilă anuală și costurile fixe anuale) și suma produselor dintre capacitatea efectivă a verigii (compartimentului) și costurile fixe anuale ale acesteia. În fig. 2 ea constituie raportul dintre suprafața nehașurată și suprafața totală care reprezintă profilul de capacitate.

Indicatorul reflectă efectul ponderat al costurilor fixe, avînd marele avantaj că evidențiază situațiile de folosire incompletă a capacității verigilor de producție cu o pondere mare a acestor costuri fixe. Astfel, el devine un indicator de măsurare a rezervelor (și în același timp a pierderilor) de capacitate și caracterizează calitatea armonizării capacităților

În cazul în care profilul de capacitate — stabilit conform regulilor menționate — se raportează la nivelul capacității verigii conducătoare, rezultă graficul din fig. 3.

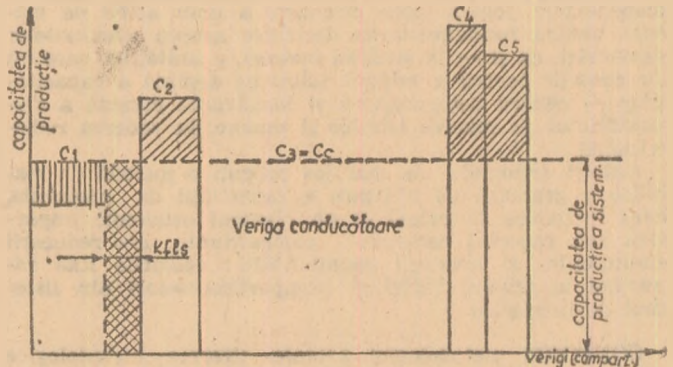

Fig. 3: Profilul de capacitate cu costuri fixe în raport cu veriga conducătoare

Considerarea capacității de producție a unui sistem la nivelul verigii conducătoare este cazul general, în condițiile compensării lipsei de capacitate a „locurilor înguste” ($C_3 - C_1$).

În ipoteza menționată pentru toate verigile din sistem a căror capacitate se situează sub nivelul celei a verigii conducătoare, la determinarea gradului de utilizare, în corelare cu costurile fixe, se va considera capacitatea acestor verigi la nivelul verigii conducătoare. Eventualele costuri fixe suplimentare pentru compensarea capacităților de producție din aceste verigi se însușează la costurile fixe inițiale ale verigii (fig. 4).

Relația de calcul a gradului de utilizare pentru această situație este:

$$G_u = \frac{C_o \left(\sum_{i=1}^n K_{fi} + \frac{q}{1-i} K_{fi} \right)}{\sum_{i=1}^n C_i \cdot K_{fi} + \frac{q}{1-i} C_o \cdot K_{fi}} = \frac{C_o (K_{ft} + K_{fi})}{C_n \cdot K_{fn} + C_o \cdot K_{fi}}$$

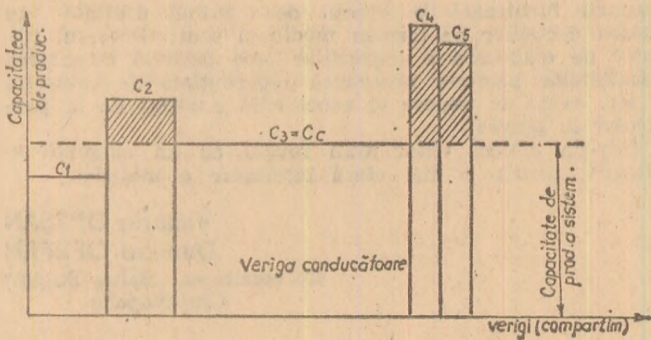

Fig. 4: Profilul de capacitate cu costuri fixe (inclusiv suplimentarea în raport cu verigile conducătoare).

în care: C_c este capacitatea de producție a verigii conducătoare (considerată aceeași pentru verigile „1” cu lipsă de capacitate loc îngust); C_n — capacitatea verigilor cu surplus de capacitate (inclusiv a verigii conducătoare); K_{fn} — costurile fixe ale verigilor cu surplus de capacitate (inclusiv ale verigii conducătoare); K_{fs} — costurile fixe și costurile fixe suplimentare pentru verigile „1” care au lipsă de capacitate; K_{ft} — costurile fixe totale anuale ale sistemului; K_{fs} — costurile fixe suplimentare pentru compensarea lipsei de capacitate la verigile „1”.

Apreciem că acest mod de determinare a gradului de utilizare a capacității de producție corespunde mai bine cerințelor noului mecanism economic, în care evidențierea costurilor constituie un element important pentru analiza și mobilizarea rezervelor. Analizând comparativ — pe exemple concrete din industrie — gradele de folosire a capacităților de producție, determinate prin aplicarea celor două metodologii, am putut constata că rezultatul obținut prin metoda propusă este mai semnificativ decât cel stabilit potrivit normelor în vigoare.

prof. dr. V. CRĂCIUNESCU
asist. univ. E. SCHULTZ
Universitatea din Timișoara

CONDUCEREA PRODUCȚIEI PRIN SCENARII

MULTITUDINEA de factori care concură la realizarea fabricației fac necesară organizarea activităților de conducere în așa fel, încât dirijarea mecanismului productiv să asigure condiții optime de desfășurare a activității economice. Fundamentarea deciziilor presupune să se ia în considerare nu numai influența autonomă a fiecărui factor în parte, ci și modul în care se manifestă interacțiunea factorilor, conexiunile lor interne. Manifestarea factorilor, imaginea situațiilor posibile de evoluție a mecanismelor economice, în prezența factorului de decizie, găsesc o bună reflectare în scenariile ale activității economice.

Imprumutată din domeniul științelor socio-politice, metoda scenariilor (analiza de scenarii) a fost utilizată cu succes în explorarea evoluției unor macrosisteme economice pe perioade mari de timp. Trăsătura definitorie a metodei este îmbinarea analizei calitative cu cea cantitativă în elaborarea de liste de evenimente ipotetice care urmează a se produce dacă mărimea factorilor de influență este cea scontată prin scenariile. Apelând la tehnici de lucru matematice, statistice, psiho-sociologice, cibernetice, informatice etc., metoda scenariilor își propune abordarea organică a dezvoltării organismelor economice, ceea ce

presupune că fiecare organ aparținător se deosebește structural și funcțional de celelalte, iar funcționarea corespunzătoare a organismului este condiționată de armonizarea manifestărilor organelor aparținătoare. Conceptele acestei metode sînt adaptabile și aplicabile și la nivel microeconomic, în abordarea aspectelor complexe ale conducerii producției.

OBIECTIVE ȘI CADRU DE APLICARE

Avînd în vedere obiectivul fundamental și liniile direcționale ale dezvoltării economico-sociale în cîmpul actual, stabilite de Congresul al XII-lea al P.C.R., este necesar ca prin modul de adaptare și aplicare a metodei scenariilor să se urmărească mărirea eficacității conducerii, ca rezultat al informării și dirijării corespunzătoare a activității economice (de producție, în primul rînd).

În îndeplinirea acestui deziderat, conducerea prin scenariu urmează să asigure:

- prefigurarea situațiilor posibile și selectarea acelor prin care se asigură funcționarea proporțională a sectoarelor și a compartimentelor de activitate;

- reliefaarea consecințelor cantitative și calitative ale impactului revoluției tehnico-științifice asupra producției;

- stabilirea consumurilor de materii prime, combustibili și energie, aferente traiectoriilor posibile de evoluție și determinarea celei mai eficiente traiectorii din punctul de vedere al posibilităților de asigurare a resurselor;

- întrevăderea urmărilor unui eventual proces de restructurare a producției, ținînd seama de cerințele economiei naționale și de tendințele manifestate în evoluția economiei mondiale;

- reflectarea intercondiționării factorilor în evoluția producției, urmărind, în primul rînd, valorificarea superioară a resurselor naturale și creșterea productivității muncii;

- elaborarea și fundamentarea indicatorilor de plan, a normelor și normativelor de realizare a producției folosind procedee și tehnici științifice, îmbinate judicios cu cele intuitive și bazate pe rutină.

La nivelul unei unități economice, aplicarea metodei scenariilor contribuie la fundamentarea normei sistemului economic și elaborarea politicii de conducere prin care se asigură evoluția dinamică pe o traiectorie corespunzătoare dezideratelor economico-sociale. Scenariile rezultate evidențiază organic consecințele unei acțiuni sau/și tendințe asupra evoluției organismului economic. Prin conținut, ele devin imaginea staticii și a dinamicii microeconomiei, exprimată prin mărimea indicatorilor tehnico-economiei caracteristici.

Pentru a se îndeplini obiectivele propuse, conducerea producției prin scenariu se bazează pe următoarele:

- existența cadrului general creat prin complexul de măsuri de perfecționare a conducerii planificate de largă și a autonomiei unităților economice în elaborarea și fundamentarea planului;

- experiența acumulată în conducerea planificată pe baza planului național unic și în aplicarea principiului autoconducerii și autogestunii;

- rezultatele obținute în integrarea cercetării și a învățămîntului cu producția;

- extinderea automatizării, creșterea randamentului de exploatare a tehnicii de calcul;

- perfecționarea sistemului informațional economic, rezultatele obținute în exploatarea de sisteme informatice;

- creșterea nivelului de pregătire teoretică și practică a personalului de conducere.

Utilizînd acțiunea legilor dezvoltării economico-sociale, metoda scenariilor contribuie la stimularea gîndirii în rezolvarea dialectică a problemelor de conducere. Ea devine un mijloc de ordonare a judecăților ca urmare a îmbinării concluziilor teoretice cu constatările ale observării nemijlocite a activităților supuse analizei.

Investigarea detaliată a aspectelor privind statica și dinamica funcționării sistemelor economice duce la concluzii argumentate și fundamentate riguros, ceea ce conferă viabilitate scenariilor rezultate.

CONȚINUT METODOLOGIC

Ca punct de plecare se consideră obiectivele economico-sociale ce revin unității economice din defalcarea planului național unic și din directivele de partid. Aceste obiective (generale) exprimă finalitatea ce se scontează a se obține în perioadele de producție viitoare. Indicatorii sintetici prin care se exprimă obiectivele evidențiază cerințe calitative și de eficiență ale activității economice.

Pentru a se asigura premise corespunzătoare de defalcare a obiectivelor în sarcini ale conducerii și execuției, ce se formulează prin indicatori relativi (de structură, de intensitate sau ai dinamicii) urmează a se fundamenta și transforma în indicatori absoluți. Mărimea acestor indicatori exprimă starea viitoare spre care se speră a se putea dirija mecanismul economic. În cadrul aplicării metodei scenariilor, indicatorul de plan redau obiectivele asupra cărora urmează a se axa cercetarea.

Detalierea obiectivelor globale în indicatori care reflectă sarcinile ce revin sistemului în desfășurarea activităților implică studiul contextului în care se dezvoltă unitatea economică. Pentru aceasta sînt reperați factorii esențiali și se analizează consecințele lor asupra funcționării organismului economic. Serii dinamice ale principalelor indicatori de nivel constituie baza elaborării de modele matematice de reprezentare a interacțiunii factorilor și de reflectare a consecințelor acțiunii lor asupra dezvoltării de ansamblu a unității.

Rezultatele cercetărilor întreprinse sînt sintetizate prin scrierea scenariului privind evoluția globală a sistemului economic. Evoluția este reprezentată ca realizabilă, avînd în vedere acțiunea tendințelor factorilor interni (endogeni) și a celor externi (exogeni). Alegerea strategiilor și a intervențiilor este condiționată de cunoașterea aprofundată a manifestărilor factorilor în funcționarea unității. În descrierea evoluției sînt luate în considerare modificările structurale previzibile ale resurselor utilizabile, ceea ce conferă scenariului flexibilitatea și adaptabilitatea în reflectarea evoluției de ansamblu a organismului economic.

Scenariul global stă la baza stabilirii tendințelor analitice (interne) care se manifestă la nivelul subsistemelor funcționale, atunci cînd nu intervin acțiuni voluntare externe. Pe baza rezultatelor manifestării tendințelor analitice (naturale) este scris scenariul tendințial, care oglindește traiectoriile posibile de evoluție în spațiul abstract al dirijării sistemului în direcția dorită, vînzînd realizarea eficace a obiectivelor de plan. Studiul dinamicii sistemului aduce în centrul atenției analiza tensiunilor și contradicțiilor dialectice interne și a celor dintre sistem și mediul exterior. Conexiunile inverse care se manifestă pot să fortifice sau să anihileze tendințele manifestate în sistem, prin măsuri privind autoconducerea și autoorganizarea unității economice.

Dintre tendințele manifestate și traiectoriile de evoluție posibile sînt reținute acelea care corespund cel mai mult cerințelor calitative și de eficiență ale realizării obiectivelor propuse.

În ordinea de desfășurare a investigațiilor se are în vedere faptul că evoluția la nivelul sistemului global este mai lentă iar modificările direcției se produc mai greu. Scenariul calitativ rezumă obiectivele unității, specifice domeniilor de activitate, pe termen lung. Pentru conducerea strategică el relevă principalele componente ale politicii economice de perspectivă. Detalierea datelor scenariului global în scenarii cantitative ale desfășurării activităților se bazează pe circumstanțele particulare ale organizării și funcționării componentelor unității. Aceste

scenarii furnizează informații de maximă utilitate în luarea deciziilor pe termen mediu și scurt. Procesul iterativ de elaborare a scenariilor face posibilă corectarea rezultatelor printr-o procedură recurențială de revizuire a lor, avînd în vedere și concluziile analizei de la particular la general.

Într-un articol viitor vom reveni cu un exemplu aplicativ, pentru o mai clară înțelegere a metodei.

Victoria OPREAN

Dumitru OPREAN

Universitatea „Babeș-Bolyai”,
Cluj-Napoca

Utilizarea unor metode moderne de conducere în activitatea unităților economice din silvicultură

După cum s-a anunțat la timpul său în revistă, în prima parte a acestui an s-a desfășurat, la Centrul de perfecționare Bușteni din sistemul M.E.F.M.C., cea de-a 3-a sesiune științifică pe probleme de conducere, informatică, tehnologie, matematici aplicate. Tematica a fost abordată în 66 de comunicări și referate ale unor specialiști din cercetare, proiectare, producție și din învățămîntul superior.

Coordonate conceptuale în domeniul conducerii au fost tratate în comunicări ca: „Conducerea științifică, astăzi și în viitor” (dr. Emil Mihuleac), „Valențe ale mecanismului economico-financiar în perfecționarea organizării și conducerii unităților economice” (dr. Nicolae Oprea), „Aspecte cu privire la stimularea creativității în munca de organizare și conducere” (conf. dr. Ion Moraru), „Tratarea unitară a metodelor de conducere, în sensul subordonării lor îndeplinirii eficiente a indicatorilor economico-financiar” (dr. Remus Micu) ș.a.; o serie de aplicații prezentate de specialiști din unități au completat imaginea accentului deosebit ce se pune astăzi la noi, la nivel macro- și micro-economic, pe promovarea unei conduceri științifice, moderne, în concordanță cu obiectivele fundamentale ale fărîririi societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerii treptate la comunism.

O interesantă evaluare a valențelor teoriei și practicii în această privință, cu referire specială la posibilitățile ce se deschid pentru perfecționarea activității în sectorul silvic, a oferit o masă rotundă organizată în cadrul sesiunii științifice, cu tema: „Aspecte ale utilizării unor metode de conducere pentru creșterea eficienței în unitățile economice”.

În cele ce urmează se dau unele elemente de principiu cu privire la metoda conducerii prin obiective, ca și precizări, rezultate din dezbateri, asupra coordonatelor aplicării ei în unitățile din silvicultură.

CONDUCEREA PRIN OBIECTIVE

SISTEMUL DE CONDUCERE al unei unități economice este interpretat ca un ansamblu coerent de principii, atribuții, reguli, tehnici, instrumente și proceduri decizionale, organizatorice și informaționale care asigură îndeplinirea funcțiilor specifice procesului de conducere, în scopul creșterii continue a eficienței întregii activități.

Metodele de conducere au un caracter economic, tehnic și sociologic. Aplicarea lor cu bune rezultate presupune analize temeinice — prin diagnosticare — și delegarea de competență.

În unitățile din țara noastră sînt cunoscute și aplicate o serie de tehnici de conducere care împrumută elemente și caracteristici specifice de la metode cum sînt:

- conducerea prin plan,
- conducerea prin rezultate,
- conducerea prin sistem,
- conducerea prin obiective,
- conducerea prin produs,
- conducerea prin proiect,
- conducerea prin excepție,
- conducerea prin bugete ș.a.

Conducerea prin obiective reprezintă un sistem de conducere planificată, bazat pe determinarea riguroasă a obiectivelor unității — exprimate sub forma de obiective fundamentale, derivate, specifice și individuale (pe executant), în scopul îndeplinirii eficiente a planului și programului de producție.

CARACTERISTICI

Aceste obiective au fost formulate pentru unitățile economice din silvicultură (în tabel sînt redată selectiv și sintetic cîteva dintre ele), rezultînd o serie de caracteristici ale metodelor și anume:

- formularea sistemului de obiective într-o strînsă interdependență, pornind de la obiectivul fundamental al unității pînă la obiectivele individuale ale executanților;
- antrenarea fiecărui lucrător la formularea, cuantificarea, aplicarea în practică și evaluarea rezultatelor pentru fiecare obiectiv individual;
- acceptarea unui sistem de evaluare-control continuu, bazat pe metoda abaterilor semnificative (prin excepție);
- analiza legăturii dintre rezultate, nivelul obiectivelor și recompense/sanctiuni;
- influențarea în sens favorabil a mentalității și comportamentului fiecărui executant solicitat la îndeplinirea obiectivelor.

PROCEDURA DE LUCRU

Procedura de lucru recomandată pentru a obține reușita este următoarea:

- obiectivele se definesc în strînsă concordanță cu planul unității sau secției;

— se elaborează un program de acțiuni care să asigure resursele umane, materiale și financiare necesare îndeplinirii fiecărui obiectiv, precizîndu-se pentru fiecare acțiune termenul și persoana responsabilă;

— se face descrierea fiecărui proces de muncă, de conducere sau de execuție necunoscut din practica anterioară, în scopul de a preciza claritatea deciziilor.

ETAPE

1. Se stabilește obiectivul fundamental al unității, care trebuie să fie realist și mobilizator. Spre exemplu, pentru unitățile economice din silvicultură obiectivul fundamental este definit ca fiind: „creșterea capacității productive și funcționale a fondului forestier, în concordanță cu prevederile Programului național de dezvoltare și conservare a fondului forestier în intervalul 1976—2010”.

La nivelul ramurii silviculturii, acest obiectiv este cuantificat în cadrul Programului național prin prevederea ca de la o creștere medie anuală de 4,2 mc/ha în 1976, să se obțină în anul 2000 o creștere de 5,8 mc/ha, ca urmare a aplicării întregului complex de măsuri aprobat prin Legea nr. 2/1976.

2. În corelație cu obiectivul fundamental se formulează obiectivele derivate, specifice și individuale, capabile să conducă la realizarea treptată a obiectivului fundamental.

3. Se ierarhizează obiectivele specifice și individuale pe criterii de importanță, în vederea alocării de resurse corespunzătoare și îndeplinirii cu minimum de abateri. Pentru a nu se pierde din vedere aplicarea pe parcurs a unor intervenții oportune din partea decidenților, se pot stabili programe de acțiuni, instrucțiuni de aplicare și un scadențar de termene.

4. Elementele de structură organizatorică se adaptează în mod corespunzător la cerințele metodelor, în care scop se poate recurge la:

- delegarea unor sarcini și competențe, prin completarea fișelor posturilor;

OBIECTIV FUNDAMENTAL	OBIECTIV DERIVAT	OBIECTIV SPECIFIC	OBIECTIV INDIVIDUAL
1. — Creșterea capacității productive și funcționale a fondului forestier de la 4,2 mc/an/ha în 1976 la 5,8 mc/an/ha în 2010.	1.1. — Ponderea rășinoaselor în compoziția fondului forestier să crească de la 25% în 1976 la 38—39% în 2010.	1.1.1. — Conducerea rezervațiilor de semințe, determinarea prognozei fructificației și recoltarea de semințe în perioada optimă, pentru reducerea normei de consum la semănat cu 6—8%.	1.1.1.1. — Analizează informațiile și întocmește balanța de material săditor la nivelul secției, pînă la data de 1 octombrie pentru anul următor.
	1.2. — Ponderea speciilor de folioase (gorun, paltin, frasin, tei, ciureș, salcîm) cu valoare economică ridicată să crească de la 8% în 1976 la 12% în 2010.	1.2.1. — Realizarea integrală în cadrul unității a materialului de împădurire de calitate I din speciile indigene valoroase.	1.2.1.1. — Fundamentează necesarul de unelte din campania de împădurire, astfel ca durata acestora să fie redusă cu 4 zile. Termen: 1 februarie pentru anul în curs.
	1.3. — Anual, arboretele necorespunzătoare biologic să reprezinte maximum 6—8% din suprafața de împădurire pe unitate.	1.3.1. — Devansarea cu minimum 2 ani a exploatării arboretelor din suprafețele prevăzute a se reface integral.	1.3.1.1. — Corelarea reprimirii parchetelor cu perioada campaniilor de împădurire. Termen: 1 noiembrie pentru anul următor.
	1.4. — Asigurarea unui regim normal de tăiere în arborete, prin încadrarea cotei de tăiere în nivelele posibilității recalculată, cu abatere de maximum plus-minus 5%.	1.4.1. — Extinderea regimului normal de tăiere în cadrul fiecărei unități de producție.	1.4.1.1. — Corelarea tăierilor cu gradul de regenerare naturală a arboretelor, care să reprezinte minimum 70—80% din suprafață. Termen: 1 august în anul anterior celui în care se elaborează bordeoul de amplasare.

— completarea regulamentului de organizare și funcționare pe activități și compartimente;

— elaborarea de instrucțiuni de lucru, folosindu-se în mod elastic principiul abaterilor semnificative;

5. Periodic se compară rezultatele obținute cu nivelul obiectivelor individuale, în sistemul conexiunii inverse, luându-se de fiecare dată decizia care să corecteze abaterile ce survin.

6. Se asigură motivarea moral-materială a lucrătorilor, prin realizarea unui echilibru stimulatoriu între recompense și sancțiuni.

Din analiza tabelului rezultă că obiectivele specifice sînt echivalente ca formulare cu atribuțiile principale ce revin personalului, la care se delimitează zonele de abateri sau limitele în care se încadrează respectivul obiectiv.

Obiectivele individuale reprezintă sarcini ale personalului ce pot fi detaliate în așa fel, încît să permită o cuantificare, în vederea determinării gradului de participare a fiecărui lucrător la îndeplinirea obiectivului specific.

AVANTAJE

● **Îmbunătățirea utilizării timpului de muncă de către fiecare conducător, prin lărgirea autocontrolului și decentralizarea actului de conducere.**

● **Cultivarea unui climat de creativitate și valorificarea principiului de autoconducere muncitorească.**

● **Stimularea autoperfecționării cadrelor de execuție și conducere.**

Dumitru CURELEA

Centrul de perfecționare a
cadrelor din economia forestieră
Buznești

EFICIENȚA ECONOMICĂ A STUDIILOR DE AMENAJARE ERGONOMICĂ

LITERATURA de specialitate menționează destul de puțin date în legătură cu calculul eficienței economice a amenajărilor ergonomice. În ce privește proiectele și studiile concrete de ergonomie — atât cele realizate de unități de cercetare și de colective din întreprinderi, cît mai ales cele elaborate cu ocazia absolvirii unor programe de specializare în cadrul diverselor instituții de perfecționare profesională — de regulă se determină corect unele rezultate anticipate, dar uneori aceste calcule sînt incomplete, nu sînt exprimate în cele mai reprezentative unități de măsură. Poate că aceasta se datorește unuia din cele mai reduse de implicare a economiștilor în cercetările de ergonomie.

Cerințele eficientizării oricărei activități, impuse de mecanismul economico-financiar, presupun determinarea precisă a acestor rezultate, pe baza cunoașterii unor elemente economice de bază, în special de către personalul tehnic. În acest fel se vor valorifica deplin valențele ergonomice, care contribuie la optimizarea unor indicatori nu numai sociali, ci și tehnico-economici, în principal ca factor de creștere a productivității muncii.

După formula general valabilă, și în privința ergonomiei eficiența economică se exprimă ca raport între efectele (rezultatele) obținute într-un an și eforturile (cheltuielile) necesare într-un an.

Efectele obținute reprezintă suma tuturor rezultatelor cuantificabile pe care le-a adus studiul ergonomic elaborat (aplicat), exprimate printr-un indicator calitativ sintetic-beneficiul realizat (în lei).

Eficiența economică trebuie să reprezintă munca vie, adăugată, contribuția directă a unității la creșterea venitului național — și nu un indicator (destul de vag exprimat, ca valoarea producției globale) sau un element al chel-

tuielilor de producție (ca, de exemplu, fondul de retribuție).

Eforturile necesare reprezintă suma (exprimată în lei) a cheltuielilor ocazionale de realizarea amenajărilor ergonomice (de exemplu: valoarea lucrărilor, dispozitivelor, eventual a unei mașini, retribuția specialiștilor în ergonomie pe perioada elaborării studiului etc.).

Ambii termeni ai eficienței trebuie să fie determinați pe o perioadă stabilită — de obicei un an. Stabilitatea globală a eforturilor, fără a se determina durata normală de amortizare a fondurilor fixe realizate prin amenajarea ergonomică — și, deci fără a se raporta efectele anuale la eforturile anuale — este eronată.

Determinarea cît mai precisă a celor doi termeni ai raportului — și mai ales a efectelor — reprezintă în unele cazuri o problemă mai complexă, care necesită folosirea unei metodologii adecvate.

Efectele (rezultatele) se pot cuantifica prin elementele prezentate mai jos.

● **Economia de timp de muncă** obținută prin amenajarea ergonomică proiectată (aplicată) — reprezentînd diferența dintre timpul normal pe unitatea de produs (lucrarea) înainte de amenajare și cel rezultat după îmbunătățirea procesului de muncă. De exemplu: norma de timp veche — 0,50 ore/bucată; norma de timp nouă — 0,40 ore/bucată; economia de timp de muncă — 0,10 ore/bucată. Multiplicînd această economie de timp cu cantitatea de produse planificată a se realiza într-un an, se obține economia în ore-om (sau transformată în lucrători).

Economia de timp de muncă poate rezulta din două surse:

— **economia de timp operativ** — **Top** — sau alte categorii de timp (de pregătire și încheiere, de servire a locului de muncă) rezultată din economia de mișcare sau dintr-o organizare mai rațională a procesului de muncă; ea poate fi determinată exact prin măsurători directe (cînd procesul se poate reproduce) sau cu ajutorul metodei de măsurare M.T.M. (cînd procesul de muncă nu se poate încă reproduce);

— **economia de timp de odihnă și pentru necesități fizice** — **Ton** — ca urmare a îmbunătățirii unora din cei 11 factori de solicitare care (potrivit metodologiei de normare) — determină cuantumul timpului de odihnă și care sînt, în general, luați în considerare în studiile ergonomice: efortul prin solicitare dinamică; efortul prin solicitare statică; solicitarea neuropsihică; încordarea organelor de simț; frecvența mișcărilor; monotonia muncii; temperatura aerului; impuritatea aerului; zgomotul de producție; vibrațiile; iluminatul.

Pentru fiecare din acești factori, dacă apar în procesul de muncă, se acordă — în mod diferențiat — un anumit procent de timp de odihnă. Suma acestor procente reprezintă procentul total al **Ton** normal pentru un proces de muncă; aplicat la timpul operativ, el determină volumul **Ton**. Ergonomia conduce la îmbunătățirea unora din acești factori de solicitare (sau, de dorit, a tuturor); procentul de **Ton** ce se va stabili pentru procesul de muncă ergonomicizat va fi mai scăzut, ceea ce va duce la un timp mai redus pentru unitatea de produs și, implicit, la creșterea numărului de unități de produs într-o unitate de timp.

● **Creșterea producției fizice**, reprezentînd diferența — multiplicată la nivelul unui an — dintre norma de producție nouă, stabilită după aplicarea studiului ergonomic, și cea anterioară.

● **Creșterea productivității fizice a muncii**, ca raport între norma de producție nouă și cea veche.

● **Reducerea cheltuielilor de producție**, ca urmare a repartizării aceleiași volum de cheltuieli indirecte, asupra unui volum mai mare de produse.

● **Creșterea beneficiului**, ca urmare a reducerii cheltuielilor de producție.

În foarte multe cazuri, amenajarea ergonomică a unui proces de muncă, a unui loc de muncă are și alte efecte — de exemplu: reducerea consumului de energie și combustibil, îmbunătățirea calității produselor.

Pe lângă rezultatele cuantificabile pe care le aduce orice studiu de ergonomie corectivă, în toate cazurile se înregistrează — în timp — și unele îmbunătățiri ale procesului de producție, ce nu pot fi măsurate decât în timp sau uneori deloc, dar care contribuie — în mare măsură — la rezultatele de ansamblu ce se înregistrează: creșterea gradului de securitate a muncii; scăderea cazurilor de accidente de muncă și boli profesionale; reducerea fluctuației lucrătorilor, îmbunătățirea relațiilor de muncă etc.

Eficiența economică a unui studiu (proiect) de amenajare ergonomică trebuie să fie determinată în două momente:

— la sfârșitul elaborării studiului, prin antecalcul, pentru a se constata dacă proiectul este eficient sau nu (dacă rezultatele preconizate sînt superioare cheltuielilor antecalculate);

— după o perioadă mai îndelungată — la circa 8—10 luni de la aplicarea studiului, prin postcalcul, pentru a se evidenția eficiența reală (mai ales că unele efecte apar mai târziu, după perioada de acomodare cu noile condiții de lucru).

Desigur, aceste modalități de evaluare a eficienței economice a studiilor ergonomice corective pot fi adîncite și îmbunătățite, în ce privește, de exemplu, evidențierea producției nete suplimentare obținute, determinarea influenței acomodării în muncă, urmărirea mai riguroasă a eficienței în timp.

Ștefan TOFAN

FORMAȚII DE LUCRU SEMIAUTONOME

LĂRGIREA profilului profesional al muncitorilor, îmbogățirea paletelor și mărirea complexității operațiilor pe care aceștia le execută, creșterea gradului de autonomie în realizarea sarcinilor de producție sînt recunoscute, în prezent, ca puternicii factori de motivare în muncă, de stimulare a inițiativelor, responsabilității și a dorinței de ridicare a calificării.

Într-o serie de țări cu industrie dezvoltată se înmulțesc, pe planul experimentului și pe cel al practicii curente, încercările, de a înlocui lucrul la bandă — în care fiecare muncitor execută repetitiv o gamă limitată de operații din fluxul tehnologic (de pildă, la lucrările de montaj în industria constructoare de mașini, electrotehnică ș.a.) — cu lucrul în echipe în cadrul cărora sarcinile individuale sînt grupate, muncitorii alternînd de la o operație la alta. Aceasta evită monotonia (cauză a oboselii psihice și fizice) și lărgeste orizontul asupra întregului proces, executantul devenind mai conștient de faptul că participă la fabricarea unui produs, decât în cazul realizării la nesfârșit a unei și aceleiași operații pe care nu o poate integra mental în complexul tehnologic și, ca atare, nu-l înțelege pe deplin utilitatea.

Contrar supoziției scepticilor, în cazul unei corecte aplicări a acestui mod de organizare rezultă creșterea productivității muncii și reducerea cheltuielilor de producție.

Institutul de socioeconomie a întreprinderilor și organizațiilor (ISEOR) din Franța a pus la punct o metodă care facilitează implementarea echipelor semiautonome. Este vorba de trei acțiuni interdependente: mărirea polyvalenței muncitorilor prin ridicarea calificării și policalificării; transformarea rolului maistrului; identificarea unor „costuri ascunse”, care nu sînt evidențiate în contabilitatea clasică — determinate de absențe de la program, accidente de muncă, neadaptarea la postul de lucru, abateri de la calitate, disfuncții de comportament (ierarhice sau informale, colective sau individuale) etc. — costuri a căror

eliminare, ca efect al noii organizări, înseamnă economii ce depășesc de câteva ori cheltuielile legate de introducerea acestora.

Alcătuirea echipelor semiautonome nu se face dintr-o dată în întreaga întreprindere (cu atât mai mult cu cît ea întârzie, de obicei, rezistență din partea celor obișnuiți cu vechiul mod de lucru), ci treptat, începînd experimental cu formații de muncitori cu calificare mai ridicată.

O astfel de echipă nu are, propriu-zis, un șef; fiecare muncitor, devenit polyvalent, răspunde efectiv de echipa din care face parte și de rezultatele acesteia. La începutul fiecărei săptămîni, formația se întrunește și repartizează lucrul în așa fel încît să aibă loc o rotație a sarcinilor individuale. În grija muncitorilor înșiși sînt lăsate și probleme ca: programarea și urmărirea comenzilor în curs, urmărirea stocurilor de materii prime și materiale la locul de muncă, a consumurilor, bonurile de ieșire etc., care în vechiul sistem erau în atribuția personalului funcțional. Prin aceasta și maistrul este degajat de o parte din sarcinile administrative, putînd consacra mai mult timp pentru elementele tehnice și de organizare ale procesului de producție, pentru ridicarea calificării muncitorilor, îmbunătățirea metodelor de lucru, urmărirea calității, analiza și înlăturarea cauzelor ce duc la dereglări în desfășurarea muncii.

Alcătuirea și funcționarea echipelor semiautonome presupune un important efort, de pregătire profesională. Muncitorul specializat pînă acum într-o anumită activitate trebuie să și le însușească și pe cele din amonte și din aval. Aceasta se realizează prin instruire practică precum și, în completare, prin predarea de cunoștințe tehnice și economice. Maștrii, la rîndul lor, urmează cursuri special destinate. Programele de perfecționare sînt conduse de un colectiv de îndrumare — format din cadre de conducere, șeful de atelier, doi maștri și un consultant în probleme de organizare — care răspunde și de punerea la punct a regrupării sarcinilor.

Sistemul echipelor semiautonome se pretează foarte bine la aplicarea acordului global, pe bază de contract-angajament în care se stipulează sarcinile de realizat, obligațiile reciproce ale întreprinderii și ale echipei, nivelul global al retribuției corelat cu rezultatele obținute.

ISEOR a elaborat modelele unor documente de urmărire a rezultatelor noii organizări:

— **graficul de calificare** — completat lunar de către mastru — ilustrează pentru fiecare muncitor din echipă, într-un sistem de codificare lesne de înțeles de către acesta, gradul de însușire a diferitelor operații (recunoașterea sarcinii; cunoaștere teoretică, fără practică; nivel mediu de cunoaștere, rezultat dintr-o practică ocazională; cunoaștere profundă a sarcinii și înțelegerea obiectivului ce trebuie atins) și a sarcinilor noi ce derivă din trecerea la polyvalență;

— **evaluarea eficienței socio-economice comparative a echipei semiautonome** — rezultate calitative, cantitative și financiare la următorii indicatori: disciplină, policalificare, calitate, productivitate fizică directă, securitatea muncii;

— **investiții necesare** (ore retribuite pentru membrii colectivului de îndrumare, pentru muncitorii și maștrii care urmează programe de pregătire, cheltuieli pentru material didactic, pentru evaluarea socio-economice) și **costuri suplimentare** legate de mărirea retribuției în urma creșterii calificării.

Calculule efectuate de ISEOR pe exemplul concret al unor întreprinderi unde a fost introdusă regruparea sarcinilor arată că **productivitatea muncii pe echipă sporește cu cel puțin 10—15%**.

A.R.

documentar extern

Consiliile de acțiune în întreprinderi

Consiliile permanente de acțiune productivă (C.P.A.P.) constituie, în Uniunea Sovietică, o nouă formă de control obștesc, de atragere practică a oamenilor muncii la conducerea unităților socialiste. Statutul lor a fost aprobat de către Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. și Consiliul Central al Sindicatelor sovietice.

Astfel de consilii se organizează în întreprinderile și instituțiile cu peste 30 de lucrători și în unitățile agricole, comerciale și de servicii cu peste 100 de lucrători. Componenta lor se stabilește în adunări generale sau conferințe, ca membri fiind aleși muncitori, specialiști, reprezentanți ai conducerii, ai organizațiilor de partid, sindicală și de tineret. Consiliul funcționează sub îndrumarea comitetului sindicatului, mandatul său durând pe perioada legislaturii acestuia.

Printre atribuțiile C.P.A.P. în legătură cu realizarea sarcinilor de plan se numără: controlul valorificării rezervelor interne; participarea la elaborarea și dezbaterile planurilor curente și de perspectivă, printre care a capitolelor privind dezvoltarea socială, fondurile de stimulare materială, investițiile productive și cele social-culturale; avizarea propunerilor în legătură cu perfecționarea cadrelor în domeniul metodelor de conducere a întreprinderii etc. Conducerea unității prezintă în fața consiliului dări de seamă cu privire la situația economico-financiară și la îndeplinirea hotărârilor adoptate de către acesta.

Orientare spre eficiența economică

După o experimentare timp de 3 ani în 150 de unități din toate ramurile, în industria Cehoslovaciei s-a generalizat, în 1982, un nou sistem de planificare și conducere și de evaluare a rezultatelor obținute de întreprinderi, care pune accentul pe eficiența activității productive, exprimată prin producția netă și beneficii, pe creșterea nivelului calitativ al produselor, pe mărirea capacității de export competitiv.

A fost stabilită o nouă ierarhizare a indicatorilor economici, în cadrul căreia prioritatea o dețin calitatea, eficiența și rentabilitatea producției. Indicatorilor cantitativi li se rezervă doar un rol informativ, ca elemente de referință în adoptarea deciziilor. Sunt create avantaje pentru întreprinderile care-și asumă riscul îndeplinirii unor sarcini suplimentare față de plan, cele care realizează produse de cel mai înalt nivel tehnic, destinate exportului, cele care, fiind dotate cu echipament modern, îl folosesc rațional. Totodată, prin intermediul pirghiilor economice, întreprinderile cu utilaje și tehnologii învechite, mari consumatoare de materii prime, materiale și energie, sînt stimulate pentru o rapidă înnoire a potențialului productiv.

Sistemul de retribuție și cel premial au fost îmbunătățite, mărindu-se cointeresarea personalului muncitor pentru o muncă de înaltă calitate, folosirea rentabilă a mijloacelor de producție, identificarea și valorificarea rezervelor interne, introducerea progresului tehnic, economisirea resurselor materiale și energetice.

Ciclu de fabricație cu 50% mai scurt

La Valenciennes (Franța) a intrat în funcțiune o nouă fabrică de cutii de viteze destinată autoturismelor Citroën, Peugeot și Talbot de gamă mijlocie. Capacitatea de producție este prevăzută să atingă 1 000 buc./zi la finele acestui an și 3 200 buc./an în 1986, cu un efectiv de 800, respectiv 2600 de salariați.

Potrivit proiectului tehnic și de organizare, fabrica urmează să realizeze o reducere cu 50% a duratei de uzinare și de montaj, în comparație cu ritmul înregistrat în mod

curent la linii tehnologice cu acest profil. Performanța va fi obținută, în principal, prin automatizarea și robotizarea fabricației. În secția de prelucrări mecanice, cele 234 de mașini-unelte instalate în prima etapă (din totalul de 404 la capacitatea finală) — majoritatea lor multibroșe, putând executa aşchiera simultan în mai multe puncte ale reperului — sînt echipate cu 358 de roboți pentru alimentarea automată și transferul reperelor de la o mașină la alta. Aceasta permite un câștig de timp, pentru diferitele piese ce compun cutia de viteze, de 37—50%. Se are în vedere, de asemenea, atingerea unui grad maxim de utilizare a mașinilor, prin perfecționarea sculelor (astfel ca încă primele piese din fiecare lot să fie prelucrate în limita toleranțelor admise), întreținerea preventivă (pentru eliminarea opririlor accidentale), evitarea aglomerării șpanului etc.

În ce privește structura personalului muncitor, se prevede ca muncitorii direct productivi să reprezinte o treime din efectivul total (față de circa jumătate la liniile clasice de fabricație a cutiilor de viteze), 50% din aceștia avînd o calificare înaltă, care să le permită să lucreze la mașini ce execută mai multe operații.

Uzina de la Valenciennes va fi intens informatizată, toate funcțiile întreprinderii urmînd a fi programate, urmărindu-se și reglate cu ajutorul tehnicii de calcul — un calculator central, 3 calculatoare medii și 70 de terminale.

Casa tehnicii

Casa tehnicii din R. D. Germană, avînd ca membri circa 250 mii de ingineri, funcționează cu 3 200 de secții la nivelul unităților productive, a căror activitate antrenează participarea a peste un milion de muncitori și specialiști. Obiectivele acestor secții sînt modernizarea producției, perfecționarea proceselor tehnologice, introducerea cuceririlor științei și tehnicii. 13 cabinete ale Casei tehnicii, în diferite regiuni ale țării, desfășoară o amplă muncă de răspîndire a noilor realizări, îndeosebi în domeniul aplicațiilor microelectronicii industriale.

Campanie pentru productivitate

În intervalul 1975—1981, industria Norvegiei a înregistrat un ritm mediu anual de creștere a productivității de numai 1,4%, ceea ce a contribuit la scăderea producției și a avut o influență negativă asupra produsului național brut. Pentru remedierea situației, din inițiativa guvernului, ministerul problemelor municipale și al muncii, directoratul pentru organizare și conducere, federația industriilor, sindicatele și asociația patronilor, cu concursul de specialitate al institutului norvegian pentru productivitate, au lansat în acest an o campanie comună vizînd sensibilizarea conducerilor și personalului întreprinderilor și concentrarea eforturilor spre valorificarea rezervelor de sporire a productivității. Programul campaniei cuprinde culegerea de propuneri de la organisme guvernamentale, de la autoritățile regionale și municipale, de la firme din sectorul public și cel particular, o largă publicitate, organizarea unei baze documentare specializate, elaborarea unor liste de control privind căile de creștere a productivității în diferite domenii de activitate. Numeroase întreprinderi au constituit grupe speciale de studiu sau au apelat la propunerile salariaților.

Campania a fost prevăzută și finanțată pentru anul în curs, dar se estimează că pentru a-și atinge pe deplin scopul, ea va trebui să fie prelungită cel puțin cu încă un an.

Redactorul coordonator : Dorin CONSTANTINESCU

ÎN LUNA AUGUST

La munte sau la mare, la odihnă sau la tratament, urmăriți perseverent :

probleme locative și de administrare a imobilelor

- drepturile și obligațiile locatarilor
- atribuțiile președintelui, cenzorilor și ale administratorului
- gestionare, evidență și control
- legislație și practică. judecătorescă

editată de
1982 **Revista
ECONOMICĂ**

Raporturi contractuale Interne

(III) Contracte economice de comerț exterior

Continuăm să publicăm în acest număr principalele reglementări privind contractele economice de comerț exterior.

1. Contractul economic de comision pentru export

Generalizarea autogestunii întreprinderilor producătoare de mărfuri pentru export, ca efect al Legii nr. 12/1980, a impus ca operațiunile de export să se efectueze în contul acestor unități, respectiv rezultatele vânzărilor externe să se localizeze în gestiunea acestora. Acest lucru este posibil numai prin instituirea între întreprinderea producătoare și aceea de comerț exterior a unor raporturi juridice bazate pe contractul economic de comision.

a) **Definiție.** Contractul de comision, în conceptul dreptului comercial, reglementat de sistemele de drept ale tuturor statelor europene, este acel contract prin care o persoană, de pildă un comerciant, denumit comitent, dă mandat fără reprezentare unui alt comerciant, numit comisionar, să îndeplinească anumite acte de comerț, în schimbul unui comision (care constituie prețul).

Din definiția redată rezultă că obiectul acestui contract nu îl constituie transferul unor mărfuri, ci prestarea unor servicii — acte de comerț — de către comisionar, în nume propriu dar în contul comitentului. Reținându-i-se trăsăturile sale caracteristice, contractul de comision este adoptat și reglementat de dreptul nostru economic, având însă un conținut nou, adecvat mecanismului de comerț exterior și raporturilor juridico-economice specifice dintre întreprinderile producătoare de mărfuri pentru export și beneficiarele de importuri și cele de comerț exterior.

Ansamblul normelor de drept economic ne permite concluzia potrivit căreia în activitatea de comerț exterior se conturează două tipuri distincte de contracte economice de comision, cu conținut și finalități total diferite: a) contract economic de comision pentru export și b) contract economic de comision pentru import. În cele ce urmează ne vom ocupa numai de primul tip de contract, urmând ca cel secund să facă obiectul analizei noastre în secțiunea următoare.

b) **Părți contractante.** Fără ca vreo normă de drept să stabilească cine anume urmează să încheie contracte de comision pentru export, credem că din economia Legii nr. 12/1980 se desprind suficiente argumente care ne permit opinia potrivit căreia acest tip de contract urmează să fie încheiat în toate cazurile de către întreprinderile direct producătoare de mărfuri pentru export. În condițiile în care întreprinderile producătoare de mărfuri pentru export au plan propriu, balanță comercială și plan de încasări și plăți valutare, este greu de imaginat ca condițiile concrete privind modul de realizare pe plan extern a sarcinilor ce decurg din aceste acte de planificare să fie stabilite de o altă unitate, fie ea chiar și centrala industrială coordonatoare; chiar dacă unele prevederi din contractul de comision sînt comune pentru mai multe întreprinderi care fac parte din aceeași centrală, sînt însă unele clauze specifice, cu privire la care trebuie să-și dea acordul direct acea întreprindere care se obligă. De asemenea, specific

contractului de comision este transmiterea de către comitent a mandatului în virtutea căruia comisionarul este împuternicit să încheie contracte comerciale externe în contul comitentului. Or, un asemenea mandat nu poate fi dat decât prin manifestarea directă a voinței de către întreprinderea care devine comitentă, prin semnarea contractului economic de comision.

c) **Obiectul contractului — prețul.** Așa cum am arătat, obiectul contractului de comision îl constituie prestarea unor servicii de specialitate; cu privire la acestea, Legea nr. 71/1969, art. 73, stabilește că la „încheierea contractului economic de comision părțile sînt obligate să stabilească:

- operațiunile comerciale care urmează a se efectua în nume propriu de către întreprinderea de comerț exterior, pe seama unității economice care a împuternicit-o;
- condițiile de negociere a operațiunilor de comerț exterior și documentațiile tehnico-economice necesare îndeplinirii împuternicirii acordate“.

Ca element esențial al contractului de comision, prețul constituie obiectul prestației comitentului care, potrivit regulamentărilor în materie, constă dintr-un comision. Acest lucru, precum și modul de percepere, rezultă din Legea nr. 12/1980, care la art. 36 prevede că în momentul în care se face decontarea prețului extern către întreprinderile de comerț exterior, acestea „deduc cota de comision sau rabat comercial, stabilită conform normelor legale“.

d) **Clauze principale care se stabilesc prin acordul părților.** Pentru a răspunde scopului urmărit prin contractul de comision — stabilirea obligațiilor reciproce ale comitentului și ale comisionarului cu privire la exportul de mărfuri produse de primul —, părțile stabilesc o serie de clauze, printre care principale sînt următoarele:

- clauze privind condițiile și termenele de remitere a ofertelor tehnice și a documentațiilor tehnice necesare formulării și susținerii ofertelor comerciale care urmează să fie lansate cumpărătorilor potențiali externi;
- clauze privind asistența tehnică la contractare, așezarea proiectelor de contracte comerciale internaționale, precum și modificarea acestora;
- clauze privind condițiile și termenele de remitere întreprinderilor producătoare a contractelor comerciale de vânzare internațională semnate de întreprinderile de comerț exterior;
- clauze privind derularea contractelor comerciale externe, printre care: clauze referitoare la comunicarea unor eventuale condiții de livrare precum și termenele pînă cînd pot fi făcute; clauze referitoare la modul de efectuare a controlului privind calitatea mărfurilor, recepția etc.; clauze referitoare la condițiile și termenele de avizare etc.; clauze privind condițiile de întocmire de către producător a documentelor de livrare și termenele de remiterea lor comisionarului;
- clauze privind comunicarea reciprocă a cauzelor care fac imposibilă executarea contractelor comerciale externe;
- clauze referitoare la stabilirea datei de la care comisionarul trebuie să remită comitentului contravaloarea în lei a mărfurilor exportate;
- clauze privind termenele în care este obligat comisionarul să remită comitentului reclamațiile externe și a celui în care acesta trebuie să răspundă.

e) **Obligațiile comisionarului izvorite din lege privind controlul mărfurilor.** Alături de clauzele pe care părțile le stabilesc prin acordul lor de voință, Legea nr. 12/1980 instituie unele obligații suplimentare, externe contractelor economice de comision, dintre care menționăm pe cele referitoare la control:

- art. 24 din lege prevede că întreprinderile de comerț exterior sînt obligate să exercite controlul permanent în unitățile producătoare asupra punerii în producție, executării în termen și de bună calitate a mărfurilor de export și să ia, împreună cu acestea, măsuri pentru realizarea contractelor de export;

- art. 28 prevede că preluarea mărfurilor destinate exportului se face pe bază de recepție finală, efectuată de întreprinderile de comerț exterior prin reprezentanții pro-

prii sau, pe bază contractuală, prin unitățile specializate, de regulă Oficiul de control al mărfurilor.

f) **Transmiterea riscurilor de la întreprinderea producătoare la cumpărătorul extern.** Corespunzător principiilor care guvernează contractul economic de comision, prin Legea nr. 71/1969, art. 74, se prevede că „dreptul asupra mărfii și riscurile corespunzătoare se transmit direct, în condițiile contractului extern, de la unitatea producătoare pentru export la partenerul străin“.

2. Contractul economic de livrări pentru export

Alături de contractul economic de comision, în anumite situații prevăzute de lege, se poate utiliza în raporturile dintre întreprinderile producătoare și cele de comerț exterior și contractul de livrări pentru export.

a) **Obiectul contractului.** Potrivit art. 27 din Legea nr. 12/1980, „întreprinderile de comerț exterior pot cumpăra și prelua de la unitățile producătoare, la prețurile pieței internaționale din momentul cumpărării și cu plata imediată, unele mărfuri de conjunctură sezoniere sau care fac obiectul tranzacțiilor la bursă, precum și unele bunuri de consum și alte mărfuri, pentru care nu au fost încheiate contracte externe, dar există certitudinea exportului, în vederea vânzării la extern pe cont propriu și efectuării de operațiuni comerciale cu aport valutar“.

Utilizarea subsidiară a contractului economic de livrări pentru export rezultă din Legea nr. 12/1980, care prevede că se elaborează o listă cu mărfurile pentru care se încheie astfel de contracte, listă care „se stabilește de Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale, împreună cu ministerele economice respective“.

b) **Procedura de încheiere a contractului.** Încheindu-se în vederea executării planului de comerț exterior, ca regulă generală, contractele de livrări pentru export se încheie în baza repartițiilor emise de coordonatori, potrivit nivelului înscrise în balanțele materiale la capitolul „export“. În cazul în care mărfurile provin din cele destinate fondului pieței și sînt destinate schimbului de bunuri de consum, repartițiile se emit prin diminuarea prevederilor la acest capitol din bilanțul respectiv cu afectarea fondului de marfă destinată pieței interne.

Procedura de încheiere a contractelor este aceea prevăzută de Legea contractelor economice. Observăm că potrivit art. 75 din această lege, contractele de livrări pentru export, spre deosebire de celelalte contracte economice, se încheie „în termen de 10 zile de la data primirii comenzilor emise de către întreprinderile comerțului exterior“. Evident, pentru a opera acest termen, întreprinderea producătoare trebuie să fie în posesia repartițiilor ori de cîte ori mărfurile care urmează să fie contractate fac obiectul unor balanțe materiale.

c) **Prețul.** O trăsătură proprie contractelor economice de livrări pentru export o constituie modul de stabilire a prețului, în asemenea contracte neavînd aplicare regulamentările privind prețurile legale care se aplică în cadrul aprovizionării tehnico-materiale. Într-adevăr, art. 27 din Legea nr. 12/1980 prevede că în cazul în care întreprinderile de comerț exterior cumpără mărfurile — și, deci, contractul utilizat este cel de livrări pentru export — prețurile se stabilesc la nivelul „prețurilor pieței internaționale din momentul cumpărării“, respectiv din momentul încheierii contractului.

Față de această prevedere a legii, se pune întrebarea: care piață va fi luată în considerare pentru stabilirea prețului? Credem că răspunsul trebuie căutat în modalitatea de formare a prețurilor mondiale și anume aprecierea acestora în funcție de piața cea mai caracteristică și, în același timp, accesibilă exportatorilor români. O altă problemă care se ridică este aceea cu privire la moneda în care se exprimă prețul în contract. Plecînd de la două considerente majore — primul, că între părți se încheie

un contract economic, iar cel de-al doilea că decontarea se face în lei — considerăm că răspunsul este univoc: prețul în contractele economice de livrări pentru export, cu toate că se formează în funcție de prețurile internaționale exprimate în diverse valute, se stabilește în toate cazurile în lei. Pentru determinarea prețurilor în lei, prețurile în valută se transformă cu luarea în considerare a cursului de revenire planificat pentru marfa respectivă, sau, în cazul în care un asemenea curs nu este stabilit, se ia în calcul cursul comercial unic în vigoare la data încheierii contractului.

d) **Particularitățile executării obligațiilor contractuale.** Împrejurarea că mărfurile care fac obiectul contractelor de livrări pentru export nu au la bază un contract extern preexistent aduce pe prim plan necesitatea ca, la termenul de livrare, mărfurile, după recepționarea lor, să fie predate în custodia furnizorului. Această operațiune dă naștere în seama părților la unele obligații suplimentare; furnizorul este obligat să depoziteze mărfurile în condiții de bună conservare, iar beneficiarul este obligat să suporte cheltuielile suplimentare legate de această operațiune; de asemenea, pentru realizarea scopului urmărit — exportul mărfurilor — furnizorul are obligația ca la termenele comunicate în timp util de beneficiar să expedieze la extern mărfurile deținute în custodie, evident, cu decontarea tuturor cheltuielilor aferente.

În funcție de natura mărfurilor și de modul lor de comercializare pe piețele externe, prin contractele economice de livrări pentru export se poate foarte bine stabili ca la termenele de livrare acestea să fie expediate unor baze de colectare, prelucrare etc. sau altor întreprinderi pentru a fi îmbunătățite sau care le înglobează într-un anumit lot etc. În asemenea cazuri, întreprinderile furnizoare au obligația să programeze mijloacele de transport necesare, să ambaleze marfa și, în general, să execute toate operațiunile legate de expediție, cu dreptul de decontare către întreprinderile de comerț exterior beneficiare ale cheltuielilor efectuate și care nu sînt incluse în prețul mărfii.

e) **Trecerea proprietății de la furnizor la beneficiar.** O ultimă problemă legată de executarea contractelor de livrări pentru export pe care este necesar să o subliniem este aceea a riscurilor. Momentul trecerii riscurilor de la furnizor la beneficiar în cadrul acestor contracte se pune în mod diferit față de regimul aplicării contractului de comision. Dacă prin art. 74 alin. 3 din Legea contractelor economice se prevede că în cazul contractelor de comision riscurile trec direct de la întreprinderea producătoare la cumpărătorul extern, cu privire la contractul de livrări pentru export legea nu dă nici o soluție specifică. Ca urmare, în cazul acestor contracte se face aplicarea dreptului comun tuturor contractelor economice de livrare, prevăzut de art. 41 din legea menționată, care stabilește că riscurile trec de la furnizor la beneficiar; pe data trecerii mărfurilor în custodia întreprinderii furnizoare, dacă prin contract s-a stabilit această modalitate; pe data predării mărfurilor către organizația de transport, în cazul în care prin contract s-a stabilit expediția lor de către întreprinderea furnizoare direct cumpărătorului extern, sau la o altă destinație internă, fără ca în prealabil mărfurile în cauză să fi fost trecute în custodie.

3. Contractul economic de comision pentru import

Rațiunea utilizării acestui tip de contract și definirea lui am expus-o în cadrul secțiunii 3.1, la care facem trimitere.

a) **Părțile contractante.** Părți în contract sînt:

- întreprinderile beneficiare de importuri, în calitate de comitente;
- întreprinderile de comerț exterior, în calitate de comisionare.

Constituind un mandat dat de comitent, comisionarul, pentru prestarea unor servicii de specialitate, în contul

comitentului, considerăm că acesta trebuie să fie parte în contract și că reprezentarea lui de forul tutelar nu este în spiritul legii și a principiilor care guvernează autoconducerea și autogestivitatea. Ca urmare, apreciem greșită practica curent folosită în unele sectoare economice, în care forul ierarhic superior încheie contracte economice de comision pentru import, în numele și pe seama tuturor unităților subordonate (de exemplu, Direcția generală de aprovizionare și desfacere din M.I.M. încheie contractul, în numele bazelor subordonate cu I.C.E. METALIMPORT).

b) **Obiectul contractului.** Din însăși definiția contractului de comision pentru import rezultă obiectul lui: întreprinderea de comerț exterior comisionară se obligă să încheie contracte comerciale de import, să urmărească derularea lor, să efectueze plățile în valută, să deconteze în lei valoarea mărfurilor importate și să urmărească realizarea drepturilor cuvenite din neexecutarea corespunzătoare a contractelor externe, iar întreprinderea beneficiară de import comitentă se obligă să plătească prețul sub forma unui comision. Față de obiectul contractului — prestarea unor servicii de specialitate de către comisionar —, evident și elementele sale sînt diferite de cele privind contractele de livrare.

c) **Clauzele principale care se impun a fi înscrise în contractul economic de comision, menite să stabilească cadrul convențional în care urmează să se realizeze obiectul acestui contract sînt:**

— clauze privind stabilirea mărfurilor care urmează să fie importate și asigurarea plăților externe; prin asemenea clauze se stabilesc modalitatea și termenele de remitere de către comitentă, comisionarei, a fișelor tehnice pe produse, care trebuie să cuprindă toate indicațiile calitative și funcționale (parametrii tehnici) ale acestora, cu precizarea standardelor a normelor interne sau a altor acte normative privind tipizarea lor etc.;

— clauze referitoare la obligațiile părților privind prospectarea piețelor externe, avizarea ofertelor, asistența tehnică la încheierea contractelor și comunicarea acestora, după încheiere, comitentului;

— clauze cu privire la încheierea și derularea contractelor comerciale de import și decontarea în lei a mărfurilor importate;

— clauze cu privire la reclamațiile referitoare la modul de executare a contractelor comerciale de import (cu privire la care revenim mai jos).

d) **Controlul calității mărfurilor importate.** Recepția și controlul de calitate a mărfurilor provenite din import este reglementată de Decretul nr. 686/1973 care se completează cu prevederile Legii nr. 12/1980, art. 28. Art. 4 din Decretul menționat prevede că „unitățile beneficiare ale importurilor, precum și, după caz, unitățile cu activitate de comerț exterior, au obligația de a efectua recepția calitativă și cantitativă a produselor importate, în termenele și condițiile convenite cu partenerul extern prin contract, astfel ca eventualele reclamații cu privire la calitate sau cantitate să poată fi făcute în termen de către unitățile cu activitate de comerț exterior...”. În acest scop, art. 13 prevede că unitățile beneficiare de importuri sînt obligate să organizeze controlul și recepția produselor importate, potrivit reglementărilor legale în vigoare și prevederilor din contractele externe.

În continuare, prin același articol se stabilește că beneficiarilor de importuri le revine obligația de descărcare, manipulare, transport și depozitare, în vederea efectuării probelor de calitate, cu respectarea termenelor înscrise în contractul comercial extern de import. Pentru menținerea calității produselor importate, pe toată durata transportului, manipulării și depozitării acestora, decretul obligă unitățile de transport naval, aerian, feroviar și rutier, precum cele de încărcare, descărcare și depozitare din porturi, aeroporturi și gări să depună toate diligențele de bunii gospodari.

O importanță deosebită acordă actul normativ pe care îl prezentăm comisiilor de recepție; astfel, art. 14 prevede că „recepția produselor importate se efectuează prin comisiile de recepție a căror competență și componență se vor

stabili, după natura nomenclatoarelor de produse din import, prin hotărâri ale Consiliului de Miniștri, ordine ale conducerii ministerelor și celorlalte organe centrale, deciziile ale conducerii centralelor industriale și unităților cu activitate de comerț exterior. Dată fiind importanța și complexitatea utilajelor tehnologice, a instalațiilor și a mașinilor-unelte, decretul stabilește (art. 15) că în contracte se va putea prevedea și posibilitatea de a se realiza controlul pe principalele faze de fabricație în uzinele producătoare, prin delegați ai părții române, semnatare a contractului, sau prin organizații străine de control de specialitate împuternicite de cumpărător.

Cu privire la locul efectuării controlului, art. 18 din decret prevede următoarele: controlul calității produselor din import se va executa la destinație, în porturi sau stații de frontieră, numai la acele produse la care prin contractele cu partenerii externi se prevede expres acest control; controlul se poate efectua direct de către unitățile beneficiare ale importurilor sau prin mandatarii acestora; la celelalte produse la care nu există astfel de obligații contractuale, controlul calității se efectuează la unitățile beneficiare interne ale importurilor; controlul efectuat la destinație în porturi sau punct de frontieră nu exclude controlul la furnizorii externi și la beneficiarii interni în vederea depistării eventualelor vicii ascunse; în cazul când prin contractele externe se prevăd controlul și recepția cantitativă și calitativă numai la încărcare, unitățile beneficiare de importuri nu sînt exonerate de obligația de a efectua controlul și recepția finală la destinație; controlul și recepția produselor din import la încărcare se vor putea accepta la contractele externe numai pe baza acordului scris intervenit între conducerea unității cu activitate de comerț exterior și cea a unității beneficiare de importuri.

e) Formularea reclamațiilor. Decretul nr. 686/1973 prevede obligația întreprinderilor beneficiare de importuri, pentru a-și valorifica constatările cu privire la calitatea (sau cantitatea) produselor, să remită, atunci cînd este cazul, reclamații (la care se anexează documentele probatorii înscrise în contractul extern) întreprinderilor de comerț exterior importatoare, în termen de 15 zile înainte de expirarea termenului stabilit de părți prin contractul comercial de import (art. 15).

La rîndul ei, întreprinderea de comerț exterior, primînd reclamația de la beneficiarul importului, potrivit art. 20 din decret, este obligată să acționeze în conformitate cu clauzele contractuale, în vederea obținerii de bonificații, recuperării daunelor determinate de calitatea necorespunzătoare a produselor importate sau, după caz, pentru înlocuirea acestora.

dr. Al. DETEȘAN

finanțiar

Stabilirea despăgubirilor față de unitate de către comisia de judecată

Modalitățile cele mai frecvente de recuperare a pagubelor pricinuite unităților socialiste sînt cele prevăzute de Codul muncii în art. 107 alin. 1 și 2 adică prin emiterea unei decizii de imputare sau asumarea unui angajament de plată scris.

În legislația muncii sînt însă instituite și alte modalități în scopul stabilirii și recuperării daunelor produse unităților socialiste de către persoanele încadrate în muncă. De una din aceste căi ne vom ocupa în cele ce urmează și anume de modalitatea de stabilire a pagubelor de către comisia de judecată.

Este cunoscut că în baza art. 11 alin. 1 lit. d și alin. 2 lit. d din Legea nr. 59/1968, comisia de judecată încearcă

împăcarea părților în cazul în care o persoană săvîrșește infracțiunea de abuz în serviciu la locul de muncă, iar valoarea pagubei este mai mare de 500 lei, după distincțiile prevăzute de textul citat. Fapta constituie o abatere de la regulile de conviețuire socială.

În cazurile în care ne-am referit mai sus, unitatea este obligată să sesizeze comisia de judecată. Osebit de formularea sesizării și depunerea ei la comisie, unitatea trebuie să emită și decizie de imputare împotriva autorului prejudiciului pentru a evita eventualitatea în care comisia de judecată nu ar putea acorda despăgubiri unității stabilind — în cursul litigiului — că fapta săvîrșită nu constituie o abatere de la regulile de conviețuire socială, deși a pricinuit pagube unității în cazul în care însă comisia stabilește, în urma administrării probelor, că fapta păgubitoare constituie o abatere de la regulile de conviețuire socială, ea este competentă — în baza art. 28 alin. final din Legea nr. 59/1968 — să oblige pe cel în cauză la repararea prejudiciului pricinuit unității.

În eventualitatea în care, așa cum s-a arătat mai sus, comisia de judecată stabilește că fapta imputată nu există sau nu a fost săvîrșită de cel împotriva căruia unitatea a formulat sesizare și a emis decizie de imputare, ea nu poate acorda despăgubiri. Hotărîrea definitivă dată de comisie în acest sens atrage în mod automat și admiterea contestației făcută de cel în cauză împotriva deciziei de imputare, în baza art. 22 Cod proc. pen. coroborat cu art. 52 alin. 1 din Legea nr. 59/1968.

Rămîne de discutat dacă, sub aspect patrimonial, abaterile săvîrșite la locul de muncă atrag răspunderea civilă delictuală reglementată de Codul civil sau răspunderea materială prevăzută de Codul muncii. Sopotindu-se că abaterile de la regulile de conviețuire socialistă se situează în afara raportului juridic de muncă, de altfel ca și infracțiunile, răspunderea nu poate fi materială, ci civilă (delictuală). Ca atare, comisia de judecată obligînd la despăgubiri față de unitate, va include în calcul și dobînda legală la suma datorată unității de cel ce i-a cauzat daunele.

Dr. C. JORNESCU

Compensarea majorării prețurilor și tarifelor la combustibili, energie termică și gaze naturale

Potrivit prevederilor art. 24 și 25 din Decretul nr. 287/1982, compensațiile pentru majorările de prețuri și tarife stabilite în baza respectivului act normativ, împreună cu cele prevăzute în Decretul nr. 283/1979 se acordă tuturor categoriilor de muncitori și maiștri, indiferent de nivelul retribuției, precum și celorlalte categorii de personal muncitor care au retribuții tarifare de pînă la 4000 lei lunar, diferențiat în raport cu numărul copiilor aflați în întreținere, în cadrul unor sume calculate anual astfel:

- pentru cei fără copii, 500 lei;
- pentru cei cu un copil, 650 lei;
- pentru cei cu doi și trei copii, 900 lei;
- pentru cei cu patru și cinci copii, 1250 lei;
- pentru cei cu șase sau mai mulți copii, 1400 lei.

Compensațiile acordate în baza Decretului nr. 283/1979 și a Decretului nr. 287/1982 se asigură din fondul de participare a oamenilor muncii la realizarea producției, a beneficiilor și la împărțirea beneficiilor sau din fondul de premiere anual, după caz.

Compensațiile pentru majorările de prețuri și tarife se plătesc trimestrial, în mod eșalonat după cum urmează:

	In trimestrele I și II lei/trimestru	In trimestrele II și III lei/trimestru
— pentru cei fără copil	150	100
— pentru cei cu un copil	200	125
— pentru cei cu doi sau trei copii	300	150
— pentru cei cu patru și cinci copii	425	200
— pentru cel cu șase sau mai mulți copii	450	250

Acordarea sumelor reprezentând compensarea majorărilor de prețuri și tarife se face potrivit anexei nr. 3 la Decretul nr. 153/1980.

Pentru pensionarii din sistemul asigurărilor sociale de stat, pensionarii militari și I.O.V.R., ale căror pensii nu depășesc 2500 lei lunar, compensațiile acordate pentru majorarea prețurilor și tarifelor potrivit Decretului nr. 283/1979 și ale Decretului nr. 287/1982, se stabilesc în total la suma de 480 lei anual și se acordă lunar. Pensionarii încadrați în muncă nu pot beneficia de ambele compensații.

În conformitate cu prevederile art. 27 din Decretul nr. 287/1982, compensațiile mai sus arătate se reduc cu 20 la sută pentru persoanele care utilizează încălzirea cu sobe.

J. COSTIN

raportul de muncă

O nouă reglementare a participării la beneficii a oamenilor muncii și a sistemului de premii

Prin Decretul nr. 200/1982 (B. of. I nr. 48 din 20 mai 1982) s-a adus o nouă reglementare participării la beneficii și sistemului de premii. În acest scop Legea nr. 57/1974 a fost modificată și completată în mod corespunzător.

Potrivit noilor prevederi, cuprinse în alin. 1 din art. 65(1) din legea citată, sumele ce se acordă individual personalului muncitor sub formă de participare la realizarea producției, a beneficiilor și la împărțirea beneficiilor, realizarea producției pentru export, premii în cursul anului pentru realizări deosebite sau alte categorii de premii și stimulente nu pot depăși, în totalitate, trei retribuții tarifare lunare, pentru activitatea desfășurată în cursul unui an. Din dispoziția legală citată mai sus rezultă — deși nu sînt prevăzute expresis verbis — că în plafonul anual echivalent cu trei retribuții tarifare lunare se includ și premiile pentru economii de materiale și forță de muncă. La această concluzie converge și faptul că prevederea legală la care ne referim a fost introdusă într-un paragraf din Legea nr. 57/1974 în care sînt cuprinse reglementări comune tuturor categoriilor de premii.

Sumele individuale ce se pot acorda personalului de conducere, în cadrul plafonului maximal arătat mai sus (echivalent cu trei retribuții tarifare lunare), din fondul de participare la realizarea producției și a beneficiilor și din fondul de stimulare suplimentară pentru realizarea producției destinată exportului, se stabilesc proporțional cu sumele medii acordate muncitorilor și celuilalt personal de execuție, din fiecare din aceste fonduri. Pentru stabilirea sumei ce i se cuvine fiecăruia se include în calcul în afara retribuției tarifare, sporul de vechime și indemnizația de conducere, după caz.

Prevederea cuprinsă în art. 61 din Legea nr. 57/1974 în baza căreia totalitatea premiilor ce pot fi acordate indivi-

dual în cursul anului pentru rezultate deosebite nu poate depăși trei retribuții tarifare lunare a rămas neoperantă deoarece în baza dispoziției nou introduse în alin. 3 din art. 65(1), în cazul în care, potrivit reglementărilor în vigoare, pentru unele categorii de premii sau stimulente sînt stabilite plafoane distincte, acestea se aplică în cadrul plafonului maxim prevăzut de noua reglementare (echivalent cu trei retribuții tarifare lunare).

Toate celelalte prevederi din Legea nr. 57/1974 privitoare la cazurile de reducere sau de anulare a sumelor cuvenite individual din fondul de participare la realizarea producției, a beneficiilor și de împărțire a beneficiilor nu au suferit nici o modificare, fiind în integralitatea lor aplicabile în continuare.

Dr. C. JORNESCU

Consilii populare

Contravenții locative

a) Definiere. Constituie contravenție potrivit art. 1 din Legea nr. 32/1968, fapta săvîrșită cu vinovăție care prezintă un pericol social mai redus decît infracțiunea și este prevăzută și sancționată ca atare prin legi, decrete sau prin alte acte normative ale organelor competente.

Legea nr. 5/1973, referindu-se la dreptul locatarului principal de a subînchiria o parte a locuinței, dacă aceasta nu constituie suprafața excedentară compusă din una sau mai multe camere separate, precizează în art. 17, obligativitatea înscrierii în contract a termenului, tarifului, precum și forma scrisă a contractului de subînchiriere.

Încălcarea dispozițiilor prevăzute în articolul menționat constituie contravenție sancționată cu amendă de la 1.000 la 3.000 lei.

Constituie de asemenea contravenție, nedeclararea de către proprietar, persoană fizică, la comitetul executiv al consiliului popular al localității de domiciliu, a camerelor ce depășesc nevoile de locuit ale proprietarului și familiei sale, precum și nedeclararea apartamentului care nu este locuit de proprietar și familia sa.

Sancțiunea se aplică în aceste cazuri proprietarului, cuantumul amenzii contravenționale fiind de la 100 la 1.000 lei.

Potrivit art. 16 alin. 3 din C.M. nr. 860/1973, data la care a avut loc înstrăinarea sau distrugerea mijlocului de transport auto se va comunica în scris în termen de 10 zile, de către titularul contractului de închiriere, întreprinderii în a cărei administrare se află garajul, în vederea repartizării acestuia. Încălcarea acestei prevederi constituie contravenție sancționată cu amendă între 300 și 1500 lei, sancțiunea fiind aplicată titularului contractului de închiriere.

Sancțiunea se aplică de comitetele și birourile executive ale consiliilor populare ale sectoarelor municipiului București, orașelor și comunelor, pe baza proceselor-verbale de constatare încheiate de împuterniciții acestora.

Constituie de asemenea contravenție la normele privind amplasarea și autorizarea construirii, reparării și desființării construcțiilor, precum și a altor lucrări următoarele fapte:

— punerea în executare ori executarea de către beneficiar, fără autorizația prevăzută de lege sau cu încălcarea condițiilor din autorizația a următoarelor lucrări: lucrări de construire, reconstruire, transformare, adăugire sau reparare a clădirilor de orice fel (art. 1, pct. 1 lit. a, din H.C.M. 2490/1969).

— dărîmarea sau desființarea, fără autorizația prevăzută de lege, a clădirilor de orice fel... (art. 1 pct. 6)

Pentru contravențiile enunțate amenda contravențională este de la 2.000 la 3.000 de lei.

b) **Constatarea contravențiilor** enunțate mai înainte se face prin proces-verbal, încheiat de către primar, inspectorii inspecției de stat în construcții, personalul muncitor al comitetului executiv al consiliului popular împuternicit în acest scop, ofițerii și subofițerii de miliție.

Au dreptul, potrivit art. 3 alin. 2 din H.C.M. nr. 2490/1969, odată cu constatarea contravenției să aplice și sancțiunea primarului și inspectorii inspecției de stat în construcții.

Procesele verbale de constatare a contravențiilor încheiate de personalul muncitor al comitetelor executive ale consiliilor populare sau de ofițerii și subofițerii de miliție se trimit, de îndată, vicepreședintelui comitetului (biroului) executiv al consiliului popular orășenesc, municipal sau al sectorului municipiului București cărora i s-a stabilit această atribuție în vederea aplicării sancțiunii.

Procesele verbale de constatare a contravenției săvârșite pe teritoriul comunelor dacă au fost încheiate de agenți constatatori se trimit de îndată secției de sistematizare, arhitectură, control și disciplină în construcții din cadrul comitetelor executive ale consiliilor populare județene, respectiv al municipiului București, în vederea aplicării sancțiunii.

c) **Plingerea.** Împotriva procesului-verbal de constatare a contravenției se poate face plingere în termen de 15 zile de la data comunicării acestuia (art. 31 din Legea nr. 32/1968).

Cele 15 zile sînt de fapt 17, pentru că ziua în care se comunică procesul-verbal și ziua în care expiră cele 15 zile nu intră în calcul. Este sistemul de calcul considerat pe „zile libere” prevăzut de art. 101 Cod proc. civ., potrivit căruia termenele se înțeleg pe zile libere, nelintrînd în socoteală nici ziua cînd a început, nici ziua cînd s-a sfîrșit termenul.

În situația în care termenul se sfîrșește într-o zi de sărbătoare legală, sau cînd serviciul este suspendat alinautul 5 ale aceluiași articol, prevede că el se va prelungi pînă la sfîrșitul primei zile de lucru următoare.

O problemă care a suscitât în mod deosebit atenția literaturii juridice cît și a practicii judiciare este aceea a prescriptibilității contravențiilor din domeniul construcțiilor reglementate de Decretul nr. 144/1958 și H.C.M. nr. 2490/1960. (a se vedea în acest sens, Laurențiu Groza, Gheorghe Părăușeanu, Reglementarea sancționării contravențiilor, Editura științifică, Buc. 1973, p. 58).

Suprema instanță, a statuat ca în cadrul de aplicare al decretelor nr. 144 și 545/1958, ceea ce a înțeles legiuitorul să soluționeze este faptul comisiv al construirii, reconstruirii, transformării, adăugării sau reparării clădirilor de orice fel, fără autorizație, iar nu omisiunea de a fi obținut-o în timpul sau după terminarea lucrării.

Ca atare, precizează Tribunalul Suprem, abaterile la reglul construcțiilor au caracter comisiv, consumîndu-se la data punerii în executare a acestor categorii de lucrări, deci nu au caracter comisiv, continuu, care ar fi de natură să atragă sancțiunile pe tot timpul cît constructorul nu prezintă autorizație de construire.

Contravențiilor din această categorie le sînt aplicabile dispozițiile art. 13 din Legea nr. 32/1968, potrivit cărora aplicarea sancțiunii se prescrie în termen de trei luni de la data săvîrșirii faptei.

O dată expirat acest termen, constructorului nu i se mai poate aplica vreo sancțiune pentru contravenția săvîrșită, construcția însă va putea fi demolată în condițiile art. 4 din Decretul nr. 545/1958.

În speță, contravenția fiind săvîrșită în luna decembrie 1968, amenda de 2.000 lei aplicată abia la data de 28 septembrie 1969, s-a făcut cu depășirea termenului mai sus arătat, plingerea contravenientului fiind întemeiată (secția civilă, dec. nr. 385/1971).

Vasile ILIE

Întrebări și răspunsuri

● **C.I.E.T.A.** solicită precizări cu privire la calculul și componența venitului mediu al oamenilor muncii necesar pentru stabilirea nivelului chiriei. Potrivit prevederilor art. 4 din H.C.M. nr. 860/1973, prin venit mediu lunar pe membru de familie se înțelege media cîștigurilor din ultimele 12 luni, provenind din retribuție sau alte forme de retribuție a muncii, venituri care nu au caracter ocazional. Din coroborarea prevederilor art. 4 din H.C.M. nr. 860/1973 cu cele ale Legii nr. 57/1974 și ale Decretului nr. 200/1982 se consideră că au caracter ocazional: premiile acordate în cursul anului pentru realizări deosebite; premii pentru economii de materiale și forță de muncă; sumele acordate individual din fondul de participare la realizarea producției, a beneficiilor și la împărțirea beneficiilor; sumele provenind din fondul destinat pentru stimularea suplimentară a producției pentru export în cazurile în care persoanele încadrate în muncă realizează și activități pe cont propriu, din valorificarea unor opere literare, artistice sau științifice ori a altor drepturi, supuse impozitului pe venit, precum și din exploatarea unor

bunuri, sumele brute realizate (după reducerea impozitului plătit), se vor cumula cu cele provenite din retribuția muncii. De asemenea, cînd o persoană pensionată este încadrată în muncă, în venitul mediu realizat se vor include și pensia (inclusiv pensia suplimentară).

● **CAROL DOGAR, Tg. Mureș.** — De la ce dată începe să curgă termenul de prescripție a dreptului la acțiune a cumpărătorului pentru restituirea prețului, în cazul unui antecontract de vânzare rămas neperfectat. Actul prin care — sub imperiul Legilor nr. 58/1974 și nr. 59/1974 — se vinde teren agricol — este lovit de nulitate absolută într-o atare situație. Instanța sesizată are îndatorirea, constatînd nulitatea absolută a actului și țînînd seama de efectul retroactiv al nulității, să dispună în același timp restabilirea situației anterioare încheierii convenției, în sensul de a obliga părțile la restituirea reciprocă a prestațiilor. Altminteri, ar însemna să se dea posibilitatea unei părți, la fel de vinovată de încălcarea unei dispoziții imperative a legii, să beneficieze în continuare de efectele unui act lovit de o nu-

litate absolută (în acest sens, Trib. Suprem, în componerea prevăzută de art. 39 alin. 2 și 3 din Legea pentru organizarea judecătorească, dec. nr. 27/1970). Dacă imobilul care a format obiectul unui antecontract de vânzare-cumpărare a fost predat celui ce a înțeles să-l cumpere — astfel cum este cazul în situația dv. — fără ca ulterior să se fi perfectat prin încheierea unui act autentic, termenul de 3 ani în care poate să fie introdusă acțiunea în restituire a sumei plătite ca preț începe să curgă de la data cînd cumpărătorul a pierdut posesia terenului, adică din momentul în care s-a concretizat pentru el prejudiciul pe care îl suferă (Trib. Suprem, secția civilă dec. nr. 412/1980.)

● **ALEXANDRU VASILE — Bistrița.** Solicită unele lămuriri cu privire la impozitul pe clădirile proprietate personală, interesîndu-se în același timp dacă are dreptul a achita anticipat creditul obținut de la C.E.C. pentru contractarea apartamentului în conformitate cu art. 14 din Legea nr. 25/1981 și art. 2 din Decretul nr. 42/1981 cotele de impozit majorate pentru camerele care depășesc numărul membrilor de familie sînt: 1,30 la sută pentru personalul muncitor asimilat acestora și pensionari; 2 la sută pentru alte persoane (micșiteșugari, liber profesioniști etc.). Pînă cînd nu vă căsătoriți, viitoarea dv.

soție, nu face parte din familie. Creditul obținut de la C.E.C. poate fi achitat cu anticipație, caz în care operează o reducere a dobânzilor. Aceasta este calculată potrivit dispozițiilor interne C.E.C. și va este adusă la cunoștință la solicitarea dv.

● **EXPLOATAREA NR. 4 DEGOS-PODĂRIE COMUNALĂ ȘI LOCALITĂȚI SIGHIȘOARA.** Potrivit prevederilor legale existente în materie, prețul practicat în raporturile de furnizare dintre unitățile socialiste este cel legal de la data livrării, indiferent dacă în contract a figurat alt preț.

● **INTREPRINDEREA ARĂDEAN-CA, Arad.** — solicită lămuriri cu privire la cuantumul compensării majorării prețurilor și tarifelor la energia electrică, energia termică și gaze naturale. Potrivit prevederilor Decretului nr. 283/1979, modificat prin Decretul nr. 103/1980, această compensație este diferențiată în funcție de natura combustibilului folosit. Prevederile legale citate nu fac nici o distincție cu privire la mărimea sau gradul de tehnicitate a sistemelor de încălzire respective. De pildă, compensația este aceeași pentru toți cei ce folosesc pentru încălzire combustibil lichid, indiferent de mărimea centralei termice respective.

● **CRAIȚĂ VIOLETA** — Birlad. Potrivit prevederilor art. 71, alin. 2 din Regulamentul aprobat prin HCM nr. 941/1959 orice constatare privind lipsurile de calitate sau de cantitate făcute fără prezența unui delegat neutru este lipsită de puterea doveditoare, nefiind operabilă furnizorului. Și refuzul de plată trebuie să se întemeieze pe o asemenea constatare. În lipsa acesteia furnizorul poate pretinde plata integrală a produselor livrate. Reclamația administrativă trebuie depusă la Regionala CFR de care depinde stația CFR de predare sau de destinație, în funcție de partea care face sesizarea: predătorul sau destinatarul. Primul Arbitru de stat a decis însă că reclamația administrativă își produce aceleași efecte și în cazul în care este adresată și stației CFR aflate în subordinea acesteia, cu condiția ca sesizarea să conțină toate elementele necesare pentru identificarea transportului (Dec. P.A.S. nr. 1261/1978). Prescripția dreptului la acțiune pentru neplata produselor neprimite la destinație este de 6 luni, potrivit prevederilor art. 4, lit. a din Decretul nr. 187/1958. Furnizorul poate cesiona beneficiarului dreptul la acțiune împotriva căraușului, inclusiv formularea acțiunii administrative printr-o scrisoare cu un conținut adecvat, remițând anexat și documentele de transport, în principal duplicatul scrisorii de trăsură.

● **IOAN BRUMĂ, Bicaz** — După cum vă este cunoscut, maștrilor instructori din cadrul rețelei de învățământ nu li se recunoaște calitatea de cadre didactice, potrivit Statutului corpului didactic. Ținând însă seama că persoana la care vă referiți a fost, la bază, cadru didactic definitiv și că a obținut gradul II în această calitate, fiind în prezent detașată, solicitați Ministerului Educației și Învățământului aplicarea prevederilor art. 67(1) din Codul muncii. În acest articol se prevede că „pe durata delegării, detașării sau trecerii temporare într-o altă muncă decât cea prevăzută în contractul de muncă, cel în cauză își păstrează funcția și retribuția avute anterior”. În ipoteza în care persoana a fost detașată și nu transferată, beneficiază de prevederile susmenționate.

● **NICOLAE ISAIC, Tulcea** — Art. 75 din Legea nr. 57/1974 prevede în mod expres condiția transferării în interesul serviciului în altă localitate decât a domiciliului. Din scrisoarea dv rezultă că ați fost transferat. În această situație nu este posibilă acordarea drepturilor prevăzute de legea sus-menționată.

● **INTREPRINDEREA „6 MARTIE” Timișoara** — Astfel cum relați și dv., soluția calculului drepturilor pentru concediul de odihnă — în condițiile în care, în cele 12 luni premergătoare plecării în concediu, pensionarul a lucrat câteva luni fără o zi liberă pe lună (săptămâna de lucru redusă) este prevăzută în suplimentul la „R.E.” nr. 16/1982. Potrivit acestei soluții, adoptate după elaborarea lucrării la care vă referiți, „Retribuțiile medii pe o zi din ambele perioade (cu sau fără o zi liberă) se înmulțesc cu numărul de zile de concediu de odihnă aferente fiecăreia, iar sumele astfel obținute se însumează”. Această soluție corespunde Legii nr. 28/1967.

● **TIBERIU OLAH, Odorheul Seculesc** — Din cele relatate de dv. rezultă că la data încorporării erați încadrat în muncă și că imediat după satisfacerea obligațiilor militare v-ați reincadrat. În această situație, în conformitate cu prevederile art. 9 lit. e din Legea nr. 1/1971 vi se recunoaște vechimea neîntreruptă în muncă și în aceeași unitate. Perioada efectuării stagiului militar, cu începere de la 1 martie 1973, data aplicării Codului muncii — art. 72(1) — se include în vechimea neîntreruptă în aceeași unitate. Întreaga perioadă de satisfacere a serviciului militar se include, conform Legii nr. 3/1977, în vechimea în muncă.

● **CONSTANTIN OPREA, Valeni de Munte** — În perioada aplicării Decretului nr. 387/1980, respectiv a blocării posturilor, nu este posibilă promovarea dv. în funcția de contabil prin-

cipal. Decretul nr. 46/1982 nu interzice promovarea în funcție.

● **ION ALDEA, Potcoava, Olt** — Potrivit Legii nr. 1/1982 — art. 83 — formele de retribuție și condițiile de acordare a retribuției se aprobă de adunarea generală a fiecărei unități agricole cooperatiste. Ținând seama că, potrivit prevederilor art. 48 din Legea nr. 1/1982, cooperativelor care lucrează în meserii sau funcții similare li se acordă avansuri de până la 80%, apare justificată măsura de a se acorda retribuția în aceeași proporție și personalului încadrat cu contract de muncă pe perioadă nedeterminată, retribuție de asociație.

● **IOAN HARANGUȘ, Drăgășani** — Fiind pensionar de limită de vîrstă, efectuați la Casa Pionierilor evidența contabilă, primind o indemnizație lunară cu respectarea prevederilor Legii nr. 3/1977, în afara pensiei ce vi s-a stabilit. Problema acordării majorării prevăzute din Decretul nr. 46/1982 aflându-se în studiu, urmează ca soluționarea ei să vă fie comunicată ulterior de oficiul de pensii județean.

● **LUDOVIC FOGARAȘI, Zalău** — Încadrarea unui jurist la unitatea amintită de dv. se poate face numai dacă are prevăzut în planul de muncă și retribuție și în statul de funcțiuni postul respectiv.

● **TONICA PROFIR, Tîrgu Bujor** — Problemele ridicate sînt reglementate de actele normative cunoscute de dv. Potrivit prevederilor pct. 6 din Normele nr. 11850/1963 emise de Ministerul Finanțelor „diurna de delegare nu se poate acorda în cazul cînd, deși deplasarea se face la distanță mai mare de 10 km, condițiile de muncă și de transport permit totuși angajatului să se înapoieze în mai puțin de 12 ore de la plecare. Aprecierile îndeplinirii acestor condiții este de competența conducerii unității.

● **AURELIAN PETRESCU, Iași** — În conformitate cu art. 6 din Decretul nr. 46/1982 retribuția în acord, sporurile, indemnizațiile, premiile, celelalte drepturi de retribuție, precum și orice alte drepturi și obligații care se determină potrivit legii, în funcție de nivelul retribuției, se stabilesc fără a se lua în considerare majorările de retribuție prevăzute la art. 1. Prevederile art. 7 din decret se referă numai la promovarea — trecerea — în trepte și gradații superioare. Personalul muncitor poate fi promovat în cursul anului 1982 cu respectarea reglementărilor legale în categorii sau funcții superioare. Pentru perioadele de concediu fără plată, învoiri, absențe nemotivate nu se acordă nici drept de retribuție și ca atare nici majorarea prevăzută în Decretul nr. 46/1982.

VĂ PREZENTĂM:

INSTITUTUL DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ ȘI INGINERIE TEHNOLOGICĂ PENTRU ELECTRONICĂ DIN BUCUREȘTI

Institutul cuprinde în sfera sa de activitate următoarele domenii :

- Echipamente de radiocomunicații profesionale
- Echipamente de radiocomunicații și radionavigație pentru marină și aviație
- Aparate electronice pentru măsurarea mărimilor electrice
- Aparate electronice pentru măsurarea mărimilor neelectrice
- Aparate electronice pentru medicină și biologie
- Aparate electronice industriale
- Componente electronice
- Ferite
- Componente pentru microunde
- Rezonatoare și filtre cu cuarț

Principalele realizări ale institutului sînt :

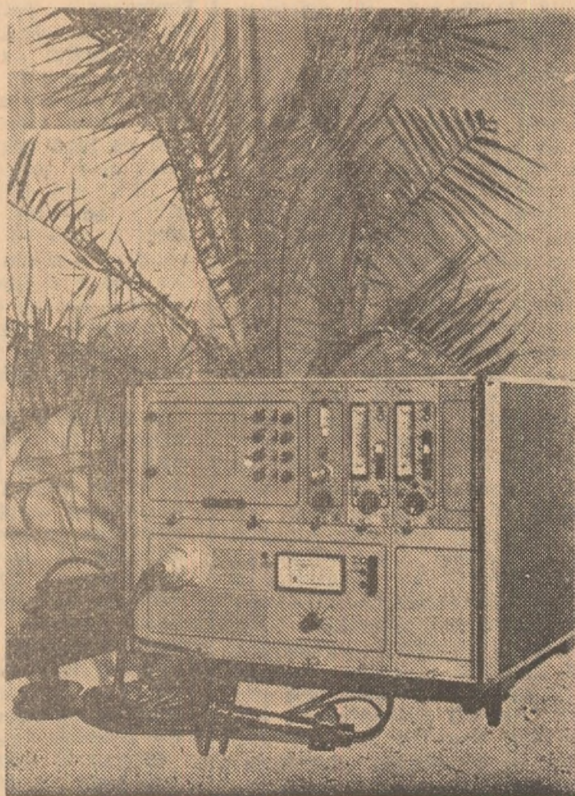
- Echipamente de radiocomunicații profesionale : radiotelefoane în benzile VHF și UHF, stații de radioemisie-recepție în gama VHF cu modulație de frecvență, stații de radioemisie-recepție cu bandă laterală unică în gama HF, radioreceptoare profesionale de clasa I.
- Echipamente de radiocomunicații și radionavigație pentru marină și aviație : radiotelefoane portabile VHF și UHF cu circuite hibride, stații radio VHF pentru planoare, aparate de autoalarmă telefonică și telegrafică.
- Aparate electronice pentru măsurarea mărimilor electrice : osciloscop de laborator, osciloscop cu memorie, frecvențmetre numerice, multimetre numerice, generatoare de semnal.
- Aparat electronic pentru măsurarea mărimilor neelectrice : aparate electronice pentru măsurări tensometrice, aparate electronice pentru controlul dimensional, stroboscoape electronice, tahometre numerice, vibrometre electronice.
- Aparate electronice pentru medicină și biologie : electrocardiografe și electrocardioscoape, instalații de monitorizare, instalații de supraveghere și stimulare cardiacă, aparate pentru terapie cu curenți diadinamici și unde scurte.
- Aparate electronice industriale : aparate ultrasonice pentru controlul materialelor, surse de tensiune.
- Componente electronice.
- Ferite : miezuri toroidale pentru transformatoare de impulsuri, transformatoare de bandă largă, transformatoare-simetrizoare, miezuri oală E, X pentru circuite de filtraj și inductanțe, transformatoare de bandă largă, transformatoare HF de putere, trans-

formatoare de adaptare și simetrizare, bobine de radiofrecvență, filtre de frecvență intermediară, transformatoare TV de linii, bare de antene, inele de deflexie pentru cinescoape, magneți pentru difuzoare în radioreceptoare cinescoape, magneți de corecție pentru televizoare, ferite magnetostrictive pentru generatoare de ultrasunete.

● Componente pentru microunde : izolatoare, circulatori, atenuatoare, sarcini adaptate precum și unele subansamble ca : amplificatoare, oscilatoare și mixere.

● Rezonatoare cu cuarț pentru radiocomunicații : omologare și producția rezonatoarelor cu cuarț de tip profesional.

I. VASILESCU

OSCILOSCOP OSC-4